

مجله / فرهنگی / هنری / اجتماعی
سال بیست و دوم / شماره ۱۷۸ / آبان - اسفند ۱۳۹۸
ویژه نامه نوروز ۱۳۹۹
۱۴۰ صفحه / ۲۵ هزار تومان
Honare Musighi (Art of Music)
The First Monthly Music Magazine
Cultural / Social / Artistic
Oct 2019 - March 2020

درباغ مجلسی چو نهاد آفریدگار
مرغان چو مطربان بسرايند آفرين
مولانا

صاحب امتیاز، مدیر مسئول و سردبیر: مهدی ستایشگر
مدیر اجرایی: مرگان زرین نقش
طراحی گرافیک: استودیو مرکزی؛ سعید فروتن، راشین جیحون

همکاران این شماره:

مظفر فرزین ابراهیمی، محمد بیگی
محمد علی پور خصالیان، سجاد پورقناد، حسن خیاطی
هادی سپهری، بنیامین فسائی، محسن گلکاش
رامتین نظری جو، سعید یعقوبیان

با سپاس از هنرمندان:

سوسن اصلانی (دهلوی)، سعید ثابت
انوش جهانشاهی، هومن دهلوی، علی رهبری
حسین عمومی، ناصر نظر

روی جلد: حسین دهلوی

سقی:

www.honaremu

honaremu

سقی:

سقی:

@

تبلیغ و ارسال نظرات:

نوع عقیده نویسنده

ت هر مطلبی را با

ه ذکر کنید. اجازه

متد آموزش تار و سه تار برای کودکان و نوجوانان

گفت و گو با انوش جهانشاهی
به بهانه انتشار مجموعه کتاب‌های
گلباغ ترانه و آلبوم «مجنون زمانه»

انوش جهانشاهی، متولد ۱۳۵۲، آهنگ‌ساز و نوازنده تار و سه تار است. وی از محضر استادانی همچون جلال ذوالفنون، مصطفی کمال پورتراب، فرهاد فخرالدینی، کامبیز روشن‌روان، شریف لطفی و محسن الهامیان بهره‌مند شده و فعالیت‌های اجرایی و آموزشی بسیاری در داخل و خارج کشور داشته است. مجموعه کتاب‌هایی از جمله جان مریم، غوغای ستارگان، آتش کاروان و پیک سحری را براساس تصنیف‌های ملی و ترانه‌های محلی ایران گردآوری و تألیف کرده و کتاب‌های متعدد دیگری را با عناوین دیار آشنا (موسیقی تلفیقی)، تکنواز (آثار ارسلان‌خان درگاهی)، چتر عشق (آثار خود بر روی اشعار حافظ)، فوگ و آنونسیون (آثار ارکسترال خود برای ارکستر کلاسیک و آنسامبل ایرانی)، گردونه اکورد (راهنمای کاربردی گام‌ها و آکوردها) در موضوعات مختلف موسیقی تألیف و به انتشار رسانده است. آلبوم‌های «نغمه‌های ماندگار ۱ و ۲»، «چتر عشق»، «دیار آشنا ۱ و ۲» و... نیز از آثار اجرایی موسیقایی اوست.

او به تازگی مجموعه کتاب‌هایی را در دو مجلد برای آموزش تار و سه تار به کودکان و نوجوانان تحت عنوان گلباغ ترانه ۱ و ۲ همراه با سی‌دی در حوزه نشر کتاب و آلبوم «مجنون زمانه» را با آهنگ‌سازی و تنظیم خود و با صدای سینا سرلک در حوزه نشر آلبوم‌های موسیقی منتشر کرده است. با وی درباره کم‌وکیف این آثار به گفت‌وگو نشستیم که در ادامه می‌خوانید.

آقای جهانشاهی چه شد که به فکر تألیف مجموعه کتاب‌های آموزش تار و سه تار برای کودکان و نوجوانان افتادید؟
من از اوایل دهه ۸۰ به کنسرت‌هایی در اروپا می‌رفتم. معمولاً شب‌ها زمان اجرای کنسرت بود و در طول روز وقت من آزاد بود، بنابراین پیشنهاد شد که در صورت امکان بتوانم از مدارس شهرهایی که در آنجا کنسرت اجرا می‌کردم، بازدید کرده و کارگاه‌های آموزشی (Workshop) برگزار کنیم. در طی این کارگاه‌ها هم از مدارس دولتی و غیردولتی و هم از کنسرواتوارهای موسیقی بازدید می‌کردم و به معرفی موسیقی و سازهای ایرانی برای دانش‌آموزان می‌پرداختم و اجراهایی نیز برای آنها انجام می‌دادم. با دانش‌آموزان در سنین مختلف ابتدایی، راهنمایی، دبیرستانی و دانشجویان در دانشگاه‌ها برخورد داشتم و یکی از نکات جالب برای من این بود

می‌دانیم در کشورهای پیشرفته، موسیقی از همان کلاس اول جزو دروس و برنامه اصلی دانش‌آموزان است، مانند ریاضی، ورزش و... به این ترتیب عموماً با موسیقی آشنایی پیدا می‌کنند، حتی اگر لزوماً موسیقی را به صورت حرفه‌ای دنبال نکنند. در زبان‌های لاتین و انگلیسی واژه Layman به معنای «عوام نسبی» وجود دارد. عوام از نظر ما افراد بی‌سواد و کم‌سواد هستند، اما در فرهنگ آن‌ها «عوام نسبی» به افرادی گفته می‌شود که ممکن است در حرفه خود مسلط باشند ولی در حرفه‌های دیگر عامی محسوب می‌شوند. به طور مثال اگر یک پزشک جراح نتواند با کامپیوتر کار کند، نسبت به کامپیوتر عوام یا Layman محسوب می‌شود.

متدهای آموزشی آن‌ها برای دانش‌آموزان چگونه بود؟ در مدارس مبانی موسیقی را به کودکان یاد می‌دهند و نکته قابل توجه این است که در کشورهای پیشرفته برای هر سازی دو نوع متد دارند؛ یکی برای بزرگسالان و یکی برای کودکان. البته در ایران تا حدودی این تفکیک در سیستم آموزش موسیقی کلاسیک غربی رعایت می‌شود چون منابع آموزشی آن‌ها کتاب‌های غربی است، ولی در مورد موسیقی ایرانی تقسیم‌بندی‌ها و تفکیک‌های سنی در سیستم آموزشی ما کمتر مورد توجه بوده است.

که این دانش‌آموزان و بچه‌های کم‌سن و سال مدارس ابتدایی، خیلی خوب به موسیقی گوش می‌کنند و با اینکه شاید ربع‌برده‌های موسیقی ایرانی به گوش آن‌ها آشنا نبود و حتی خارج هم به گوش می‌رسید، اما چنان جدی گوش می‌کردند که من متعجب می‌شدم. بعدها فهمیدم که به آن‌ها یاد داده بودند که خوب گوش کنند در صورتی که در سیستم آموزشی و فرهنگ ما در ایران، اغلب دوست دارند بیشتر صحبت کنند تا گوش بدهند!

بیشتر به چه کشورهایی دعوت می‌شدید و چگونه؟ به آلمان، انگلستان، اسکاتلند و فرانسه؛ و البته در شهرهای مختلف این کشورها اجرا می‌گذاشتیم. برای اجرای کنسرت از طرف مؤسسات فرهنگی و هنری معتبری دعوت می‌شدم و اتفاقاً در ایران از من سؤال می‌شد که به واسطه چه نهادی از این کشورها دعوت شده‌ام؟ در صورتی که من از ایران از طرف هیچ نهادی گسیل نشده‌م و همیشه دعوت‌نامه‌هایم شخصی بوده است.

سیستم آموزشی موسیقی برای کودکان و دانش‌آموزان به چه شکل بود؟

جاهایی که بودجه‌های مناسبی داشتند، مسلماً سازهای خوب و سالن‌های مناسبی برای آموزش و اجرای موسیقی به دانش‌آموزان اختصاص داده بودند. ضمن اینکه

من خواستم متدی ویژه کودکان و نوجوانان برای سازهای تار و سه‌تار تألیف کنم که کودکان بتوانند پس از گذراندن دوره ارف و یا حتی بدون لزوم گذراندن متد ارف، یک ساز ایرانی انتخاب کنند

انتخاب شما برای آهنگها بر چه اساس بوده است؟

در واقع باید بگویم وقتی این مقدمات را تهیه می‌کردم متوجه شدم که منابع موسیقی کودک و نوجوان ما بسیار فقیر و محدود است! یعنی برای همان جلسه اول آموزش تار و سه‌تار که نت‌های مورد نیاز ما «دو»ی دست‌باز و در پوزیسیون «ر» می‌باشد، آهنگی که برای اجرای یک کودک مناسب باشد نداریم. بنابراین وقتی دیدم آهنگ‌هایی مختص کودکان نداریم، ملودی‌های ساده‌ای با تنها سه یا چهار نت برای پوزیسیون «ر» و ... ساختم و شعر ساده‌ای هم روی آن‌ها سرودم. البته هرچه پیش می‌رفتم احساس می‌کردم کار سخت‌تر می‌شود ولی به هر شکل ادامه دادم. به نظر من این کتاب‌ها به منزله پلی کاربردی عمل می‌کنند و کودکان و نوجوانان وقتی این دوره از کتاب‌ها را بنوازند، ضمن برقراری ارتباط صمیمی و لذت‌بخش با ساز و موسیقی ایرانی، راحت‌تر می‌توانند کتاب‌های استاد ذوالفقون، هنرستان موسیقی و... و در نهایت ردیف‌های موسیقی ایرانی را اجرا کنند. استفاده از متدهای موجود در ابتدای کار آموزش بسیاری از کودکان و نوجوانان را در ادامه راه فراری می‌دهند.

در جلد دوم وقتی بچه‌ها دستشان بر روی ساز کمی راه می‌افتد، به این نتیجه رسیدم که آهنگ‌های کودکانه زیبایی مثل «کلاه قرمزی»، «کار و اندیشه»، «مدرسه موش‌ها»، «خونه مادر بزرگه» و... - که توسط آهنگ‌سازان خوبی هم ساخته شده‌اند - را به خط نت درآورم و در اختیار کودکان و نوجوانان عزیز قرار دهم. تعدادی از ترانه‌های محلی و ملودی‌های زیبا و آشنای موسیقی ملل را نیز در این مجموعه اضافه کردم و حتی برخی از شعرهای خارجی با ملودی‌های ساده جهانی را به فارسی ترجمه کردیم تا در کتاب بیابند و به این ترتیب مجموعه نسبتاً کامل و متنوعی فراهم شد. پس از اتمام بخش اول از جلد دوم کتاب سعی کردم یک بخش رابطی ایجاد کنم که بتواند به‌طور منطقی کودکان را به موسیقی ایرانی وارد کند تا با دستگاه‌ها و آوازهای ایرانی آشنا شوند. در ادامه پس از بخش میانی جلد دوم، گوشه‌های جذاب موسیقی ایرانی را برای

در ایران متد مقدماتی ارف برای آموزش موسیقی به کودکان رایج شده است و کودکان علاقه‌مند به موسیقی از سنین سه، چهار سالگی به کلاس‌های ارف می‌روند و در شش یا هفت سالگی با اتمام دوره مقدماتی ارف، باید سازی را برای آموزش جدی موسیقی انتخاب کنند و طبیعتاً سازهایی را انتخاب می‌کنند که متد آموزشی مناسب برای کودکان داشته باشد. اگر به انتخاب ساز توسط کودکان دقت کنیم این نکته بیشتر روشن خواهد بود. در آموزشگاه‌های موسیقی انتخاب اکثر کودکان و نوجوانان، سازهای پیانو، گیتار و یا ویلن است تا سازهای ایرانی مانند تار یا سه‌تار! یکی از دلایل مهم این انتخاب‌ها عدم وجود متد مناسب و مخصوص کودکان برای سازهای ایرانی است. پیانو، علاوه بر بیر، متد جان تامسون برای کودکان وجود دارد یا برای ساز گیتار و ویلن هم متدهایی برای آموزش به کودکان وجود دارد ولی در موسیقی ایرانی این کمبود به شدت احساس می‌شود. حتی در آموزش زبان‌های انگلیسی و... هم این تفکیک در رده‌های سنی مختلف صورت گرفته و متدها و کتاب‌های آموزشی متعدد و مناسبی در این زمینه وجود دارد.

برای تدوین این متد آموزشی چه نکاتی را مدنظر قرار دادید؟

من خواستم متدی ویژه کودکان و نوجوانان برای سازهای تار و سه‌تار تألیف کنم که کودکان بتوانند پس از گذراندن دوره ارف و یا حتی بدون لزوم گذراندن متد ارف، یک ساز ایرانی انتخاب کنند. این متد در قالب کتاب و سی‌دی در دو جلد منتشر شده و البته چون در قالب متد و دستور آموزشی است، تلاش شده تا مفاهیم موسیقایی را با زبانی قابل فهم برای کودکان و نوجوانان ارائه دهم؛ به‌عنوان نمونه «میزان» را در قالب مثالی با آپارتمان بیان کرده‌ام. به این شکل که مثلاً برای آموزش میزان سه‌ضربی به این نمونه اشاره شده که در یک آپارتمان صاحب‌خانه گفته است در هر آپارتمان فقط سه فرد بزرگسال می‌توانند حضور داشته باشد یا دو فرد بزرگسال همراه با دو کودک را به جای نت‌های سیاه و چنگ آورده‌ام، یا اینکه وقتی نت‌های چنگ در کنار هم قرار می‌گیرند مانند این است که که این کودکان دست‌هایشان را بهم می‌دهند؛ به این ترتیب نت‌ها و برخی مفاهیم را تشریح کردم.

شماره ۱۲۸

برای اندازه ساز استاندارد برای کودکان و نوجوانان هم طرح و جدولی ارائه داده‌اید که در کتاب آمده است، در این مورد چه روندی را طی کردید؟

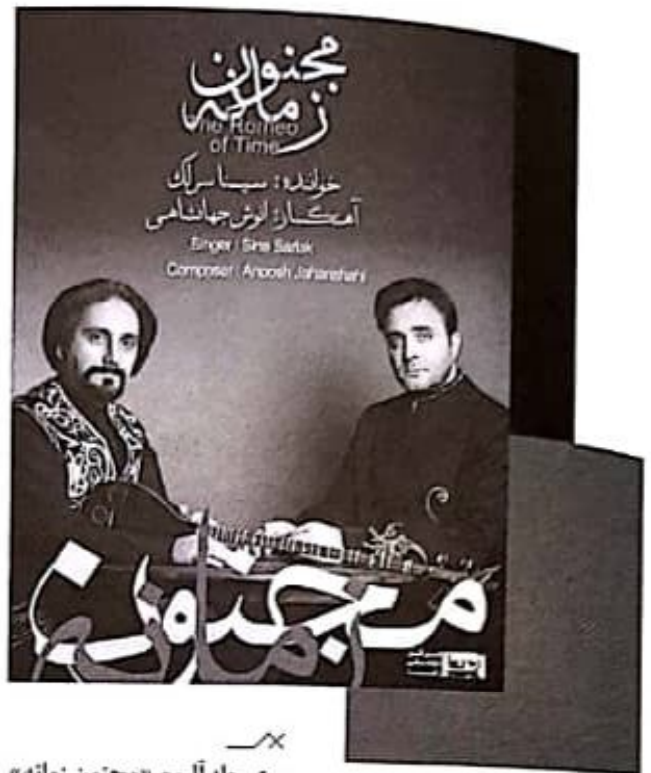
در کتاب اول به نظر من رسید که در این متد، تمرین‌ها و آهنگ‌ها به مثابه خوراک برای اجرای موسیقی توسط کودکان و نوجوانان هستند اما ابزار این اجرا یعنی سازهای موجود برای آن‌ها مناسب نیست. یک کودک شش، هفت ساله با یک تار یا سه‌تار استاندارد چگونه می‌تواند اجرا کند؟ در موسیقی کلاسیک غربی برای اغلب سازها، اندازه مناسب و استاندارد هم برای کودکان طراحی کرده‌اند. البته در ایران هم به‌طور پراکنده سازهایی برای کودکان تولید شده است اما هنوز استاندارد مشخصی وجود ندارد. به همین دلیل با همکاری چند تن از سازندگان برجسته اندازه‌های مناسب و دقیقی را در جدولی تهیه کردیم که در آن مشخصات دسته و کاسه و سایر مشخصات تار و سه‌تار با نسبت‌های دوچهارم برای سازهای کودکان و سه‌چهارم برای نوجوانان آمده است که می‌تواند مورد استفاده سازندگان برای ساخت دقیق‌تر این سازها قرار بگیرد.

آقای جهانشاهی، از آلبوم «مجنون زمانه» بگویید.

در این آلبوم آثاری از من بر روی اشعار مولانا، عطار، نظامی و فروغی بسطامی برای سازهای ایرانی ارکستراسیون شده که با نوازندگان خوبی آن را ضبط کردیم. البته وقتی پارتیتورها کامل شد و برای تولید آن به سراغ شرکت‌های نشر موسیقی رفتم موضوع خواننده مطرح شد. متأسفانه برخی از خوانندگانی که به اصطلاح بسیار هم معروف هستند، بدون اینکه بخواهند کار را بشنوند تنها با دریافت دستمزد توسط مدیر برنامه‌هایشان گفتند که بدون شنیدن کار، آن را می‌خوانند! در صورتی که برای من مهم بود که خواننده بتواند با کار ارتباط برقرار کند. در نهایت با آقای سینا سرلک پس از برخی اختلاف‌نظرها به توافق رسیدیم و کار ضبط شد که امیدوارم موردپسند علاقه‌مندان واقع شده باشد.

سپاسگزاریم و برایتان آرزوی موفقیت داریم.

من هم از شما سپاسگزارم.

روی جلد آلبوم «مجنون زمانه»

کودکان انتخاب کردم و فرم‌های اصلی موسیقی ایرانی مثل پیش‌درآمد، رنگ و... را در آن گنجاندیم و در بخش پایانی هم ضمیمه‌ای برای «لالایی‌ها» اختصاص دادیم؛ و در نهایت این دوره آموزشی به این شکل تکمیل شد.

روشی هم برای آموزش اصطلاحات کلیدی موسیقی به کودکان آورده‌اید؟

بله، فرض کنید در این متد بخواهیم تفاوت نیم‌پرده و پرده را توضیح بدهیم. من در این متد برای این کار سعی کردم طرحی بکشم که در آن مثلاً دیز و بمل را با ادبیات خودمانی و قابل فهم برای کودکان توضیح بدهم. البته همان‌طور که می‌دانید بعضی نکات را به راحتی نمی‌توان ساده کرد و من ادعا هم نمی‌کنم که این متد توانسته باشد به‌طور کامل به این منظور دست یابد، اما از بازخوردهای مدرسان در آموزشگاه‌ها و شهرهای مختلف دریافتم که مورد توجه و استقبال هنرجویان و هنرآموزان واقع شده است. فکر می‌کنم اگر هنرجو از ابتدا به صورت زنجیروار این روند آموزشی را طی کند، نقصانی پیش نمی‌آید چرا که تمام تلاش من بر این بوده که کودکان و نوجوانان سرزمینمان را با یک متد ساده و جذاب آموزشی، به نواختن یک ساز ایرانی تشویق کنم.